

EBEVEYNLERİN OTİZMLİ ÇOCUKLARI İÇİN OBEZİTE ALGILARI VE ENDİŞELERİ

PARENTAL OBESITY PERCEPTIONS AND CONCERNS IN CHILDREN WITH AUTISM

Ümran ÇEVİK GÜNER¹, İrem BİLKAY²

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dr. Öğr. Üyesi

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Amaç: Bu çalışma, ebeveynlerin otizmlı çocukları için obezite algıları ve endişelerini değerlendirmek amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem:Tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılan bu çalışmaya otizmlı çocuğa sahip 102 ebeveyn katıldı. Veriler 01.11.2021-01.01.2022 tarihleri arasında sosyal ağlar(facebook-instagram) aracılığıyla Google anket formuna eklenen sosyo demografik veri formu, ebeveyn ve çocuk kilo durumu değerlendirme formu ile toplandı. Verilerin analizinde tanımlayıcı (ortalama, standart sapma, yüzde, frekans), ki kare ve korelasyon analizi kullanıldı.

Bulgular: Ebeveynlerin %60,8'i çocuğunun boy-kilo takibini yapmadığını, %55,9'u çocuğunun bedenini normal kilolu olarak algıladığını, %61,8'i son zamanlarda çocuğunda kilo artışı olmadığını, %68,6'sı çocuğunun hiç yemediğini, %68,6'sı kendisini normal kilolu olarak algıladığını, %57,8'i çocuklarının, %62,7'si ise kendisinin düzenli fiziksel aktivite yapmadığını bildirdi. Çocuğunu kilolu/obez olarak algılayan, kilo artışı olduğunu ve çok yemek yediğini düşünen ebeveynlerin endişeli olmadıkları saptandı(p<0.05). Ayrıca çocuğunun BKİ ortalaması arttıkça da ebeveynlerin endişeli olmadıkları bulundu(p<0.05).

Sonuç: Çalışma, otizmlı çocukların ebeveynlerinin obezite endişelerinin olmadığını, çocuğun BKİ değeri arttıkça çocuğun kilosundan endişe etmediğini, büyük çoğunluğunun çocuğunun boy-kilosunu takip etmediklerini ve fiziksel aktivite yapmadıklarını göstermektedir. Dolayısı ile bu durum ebeveynlerin obezitenin farkında olmadıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda otizmlı çocukların ebeveynlerinin beslenme ve obezite farkındalıklarının artırılması amacıyla sağlıklı kilo yönetimi programları, beslenme davranışlarının düzenlenmesi, sağlıklı bir vücut ağırlığı konularını ele alan eğitimlerin verilmesi ve birincil basamak sağlık hizmetleri takip ve tedavi müdahaleleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Ebeveyn, Endişe, Obezite, Otizm

Abstract

Purpose: This study was conducted to evaluate parents' perceptions and concerns about obesity for their children with autism.

Materials and Methods: 102 parents of children with autism participated in this descriptive and cross-sectional study. The data were collected between 01.11.2021 and 01.01.2022 via social networks (facebook-instagram) with the socio-demographic data form, parent and child weight status evaluation form, which were added to the Google forms. Descriptive(mean, standard deviation, percentage, frequency), chi-square and correlation analysis were used in the analysis of the data.

Results: 60.8% of the parents reported that do not follow their child's height and weight, 55.9% perceive their child's body, 68.6% themselves as normal weight, 61.8% have not recently gained weight in their child, 68.6% of them their child did not eat at all, 57.8% of them of their child and 62.7% of them did not do regular physical activity. It was determined that parents who perceived their child as overweight/obese, who think that there is weight gain and that they eat a lot, are not worried(p<0.05). In addition, it was found that parents were not worried as their child's average BMI increased (p<0.05).

Conclusion: The study shows that the parents of children with autism do not have obesity concerns, do not worry about the child's weight as the child's BMI value increases, the majority of them do not follow their child's height-weight and do not do physical activity. Therefore, this situation shows that parents are not aware of obesity. In this direction, healthy weight management programs, regulation of nutritional behaviors, training on a healthy body weight, and primary health care follow-up and treatment interventions are recommended in order to increase the awareness of nutrition and obesity of parents of children with autism.

Keywords: Perception, Parent, Concern, Obesity, Autism

ORCID ID: Ü.Ç.G.0000-0002-8677-0414;İ.B. 0000-0002-1067-7942

Sorumlu Yazar:Ümran ÇEVİK GÜNER,Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dr.Öğr.Üyesi

E-mail: umran.guner@gop.edu.tr

Geliş tarihi/ Date of receipt: 24.01.2022

Kabul tarihi / Date of acceptance: 27.02.2022

GİRİŞ

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), ilk belirtilerin üç yaşından önce ortaya çıktığı, sosyal iletişim alanına ilişkin yetersizlikler ile birlikte takıntılı, yineleyici davranışlar ve anormal ilgi ve etkinliklerin sergilenmesi ile karakterize nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (1,2,3). Günümüzde en sık görülen gelişimsel bozukluk olarak karşımıza çıkmaktadır. OSB, Dünyada ve Türkiye’de giderek artış göstermektedir (4). Ancak Türkiye’de OSB prevalansı ile ilgili literatür sınırlıdır(5). Amerika Birleşik Devletleri’ndeki her 68 çocuktan 1’inin OSB tanısı aldığını, dünya nüfusunun %1-2’sinde otizm olduğu ve erkek çocuklarda kız çocuklara oran ile 4.5 kat daha fazla görüldüğü belirtilmektedir (4). Dünyada düşük ve orta gelirli ülkeler de yaygınlık oranları ise henüz belli değildir. %53,2 oranında özel eğitim okullarında eğitim gören çocuklar ve rehabilitasyon merkezlerinde otizmlili çocuk bulunmaktadır (5,6).

Obezite, vücuttaki yağ oran dengesizliği ile ortaya çıkan, bedensel ve ruhsal problemlere neden olabilen enerji metabolizması bozukluğudur. Çağımızın hastalığı olarak nitelendirilen obezitenin çocuk ve adolesanlardaki sıklığı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de her geçen gün artmaktadır. Bununla birlikte obeziteye bağlı gelişen ek sorunların sıklığında da artış izlenmektedir (7,8). Bu nedenle çocukluk döneminde sağlıklı beslenme davranışı kazandırmak geleceğe yapılan bir yatırımdır. Daha sağlıklı bir gelecek, sağlıklı çocuk ve ailesi için ne kadar önemliyse otizmlili çocuk ve ailesi için de o kadar önemlidir. Ancak otizmlili çocukların obez olma (yani beden kitle indeksi BKİ- yaşa göre ≥ 95 . persentil) veya kilolu olma (yani, yaşa göre BKİ ≥ 85 th persentil) riski normal gelişim gösteren çocuklara göre genellikle daha yüksektir (9,10,11). Otizmlili çocuklarda besin seçme alışkanlıklarının fazla olması, daha az sınırlı besinlerle beslenmeleri, yüksek kalorili besinlerin fazla tüketmesi, sebze, meyve tüketiminin az olması, kaba motor beceri yetersizlikleri nedeniyle düşük fiziksel aktivite, nöroleptik ilaç kullanımı, gastrointestinal sorunlar (reflü, kabızlık vb.), düzensiz uyku, olumsuz çevresel koşulları ve ebeveynlerin beden algıları gibi çeşitli faktörler otizmlili çocuklarda aşırı kilo ve obeziteye zemin hazırlamaktadır (10,12,13,14).

Ayrıca ebeveynlerin kilolu ya da obez olmasının, çocuğun obezite risk oranını artırdığı bilinmektedir (15,16). Bu durum ebeveynlerin otizmlili çocukları için obezite algıları ve endişeleri var mıdır? sorusunu düşündürmektedir. Bununla birlikte ebeveynlerin algı ve endişelerinin otizmlili çocuklarının kiloyla ilgili davranışlarını ve obezite riskini nasıl etkilediği ülkemizde çalışılmamış olup varolan çalışmalar ise sınırlıdır (12,17-20). Bu çalışma ebeveynlerin otizmlili çocukları için obezite algıları ile endişelerini değerlendirmek ve ilişkili faktörleri ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, tanımlayıcı ve kesitsel tasarımı olarak yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini facebook ve instagram gibi sosyal ağlarda yorum yazma ve beğeni oranlarının yüksek olduğu otizmlili çocuk sahibi ebeveynler ile ilgili 2 grubun üyeleri oluşturmuştur. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya bu gruplara üye, otizmlili çocuğu olan 102 ebeveyn katılmıştır. Annelere araştırmacılar tarafından Google forms aracılığıyla hazırlanan anket formu 01.11.2021-01.01.2022 tarihleri arasında online sosyal ağlar üzerinden iletilmiştir. Araştırmanın örneklem hesabında sosyal ağlardaki kişi sayısı 2314 olup $p=0,01$ için, %95 güç, %5 yanılma payı ve 0.03’lük etki büyüklüğü (Literatür sıklık %1, beklenen %4- ikisinin farkı %3 etki büyüklüğü) için 91 kişi olarak hesaplanmıştır. Örneklem hacmi için Pass 15 15.0.5 programı deneme sürümü kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilme kriterleri arasında otizm tanısı almış çocuk sahibi olma, akıllı telefon kullanma, 18-60 yaş aralığında ve okur yazar olma, çalışmaya katılmayı kabul etme yer almaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilişliği için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri

Bilimler Etik Kurulu'ndan (2021/27/01-18 sayılı) izin alınmıştır.

Çalışmanın niteliğini, gizlilik konularını ve katılımın gönüllü olduğunu belirten bir bilgilendirme metni ile ebeveynlerden çevrim içi onam alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veriler, sosyodemografik veri formu, ebeveyn ve çocuk kilo durumu değerlendirme formu ile toplanmıştır.

Sosyodemografik Veri Formu: Bu form, ebeveynin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, çocuk yaşı, cinsiyeti, otizm tanı grubu, gelir düzeyi vb. soruları içermektedir.

Ebeveyn Ve Çocuk Kilo Durumu Değerlendirme Formu: Çocuğun ve ebeveynin BKİ durumunu, ebeveynlerin çocuğunun boy ve kilosunu takip etme durumlarını, ebeveynlerin kendi ve çocuğunun bedenini nasıl algıladıklarını, çocuğunun kilo artışına ilişkin, beslenme durumunda değişikliğe ilişkin algılarını, ebeveynlerin ve çocuğunun fiziksel aktivite durumlarını vb. faktörleri değerlendiren bir formdur. Formun bu bölümü araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilmiştir(12,21).

Verilerin Analizi

Verilerin kodlanması ve değerlendirilmesi bilgisayar ortamında SPSS 22 paket programında yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı (ortalama, standart sapma, yüzde, frekans), ki kare ve korelasyon analizleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1 ebeveynlerin ve otizmlili çocukların sosyodemografik özelliklerini göstermektedir. Ebeveynlerin %76.5'i kadın, %63.7'si 35 yaş üstü, %36.3'ü üniversite mezunu, %59.8'i orta gelirli olduğu, çocuklarının %65.7' si 7-15 yaş arasında olup %71.6'sı erkek çocuk ve %46.1'i hafif otizm tanısı aldığı saptandı (Tablo. 1).

Tablo 1. Ebeveynlerin ve otizmlili çocukların sosyodemografik özellikleri

Özellik	n	%
Ebeveyn Cinsiyeti		
Kadın	78	76.5
Erkek	24	23.5
Ebeveyn Yaşı		
35 yaş ve altı	37	36.3
35 yaş üstü	65	63.7
Ebeveyn Eğitim Durum		
İlkokul	21	20.6
Ortaokul	17	16.7
Lise	27	26.5
Üniversite	37	36.2
Çocuk Yaşı		
0-6 yaş	35	34.3
7-15 yaş	67	65.7
Çocuk Cinsiyeti		
Kız	29	28.4
Erkek	73	71.6
Çocuk Otizm Tanı Grubu		
Hafif	47	46.1
Orta	23	22.5
Ağır	32	31.4
Aile Gelir Düzeyi		
Düşük	15	14.7
Orta	61	59.8
İyi	26	25.5

Tablo 2 ebeveynlerin çocuk kilo takip-değerlendirme durumları ile BKİ ortalamalarını göstermektedir. Ebeveynlerin %60.8'i çocuğunun boy-kilo takibini yapmadığını, %55.9'u çocuğunun bedenini normal kilolu olarak algıladığını, %61.8'i son zamanlarda çocuğunda kilo artışı olmadığını, %68.6'sı çocuğunun hiç yemediğini, %55.9'u çocuğunun kilosu konusunda endişeli olduğunu, %68.6'sı kendisini normal kilolu olarak algıladığını, %57.8'i çocuklarının, %62.7'si ise kendisinin düzenli fiziksel aktivite yapmadığını bildirdi. Annelerin BKİ ortalamaları 25.44±3.96; babaların BKİ ortalamaları 27.25±3.99; çocukların BKİ ortalamaları 21.87±5.57 olduğu bulundu (Tablo 2).

Tablo 2.Ebeveynlerin çocuk kilo takip-değerlendirme durumları ile BKİ ortalamaları

Ebeveynlerin çocuk kilo takip-değerlendirme durumları	n	%
Çocuğun boy-kilosunu takip etme durumu		
Evet	40	39.2
Hayır	62	60.8
Çocuğun bedenine ilişkin ebeveyn algısı		
Kilolu/Obez	31	30.4
Normal	57	55.9
Zayıf	14	13.7
Çocuğun son zamanlarda kilo artışına ilişkin ebeveyn algısı		
Evet	39	38.2
Hayır	63	61.8
Çocuğun son zamanlardaki beslenme durumuna ilişkin ebeveyn algısı		
Çok yiyor	32	31.4
Hiç yemiyor	70	68.6
Ebeveynin çocuğunun kilosundan endişe etme durumu		
Evet	57	55.9
Hayır	45	44.1
Kendi beden algısı		
Normal	70	68.6
Kilolu/Obez	32	31.4
Çocuğun düzenli fiziksel aktivite durumu		
Yapıyor	43	42.2
Yapmıyor	59	57.8
Ebeveyn düzenli fiziksel aktivite durumu		
Yapıyor	38	37.3
Yapmıyor	64	62.7
BKİ ortalamaları	Ort	SD
Anne BKİ	25.44	3.96
Baba BKİ	27.25	3.99
Çocuk BKİ	21.87	5.57

Tablo 3 ebeveyn ve çocuğun düzenli fiziksel aktivite durumları arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Ebeveynlerin ve çocuklarının düzenli fiziksel aktivite durumları arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişki bulundu ($p=0.000$).Ebeveynlerin düzenli fiziksel aktivite yapmama durumları arttıkça, çocuklarının düzenli fiziksel aktivite yapmama durumlarının da arttığı söylenebilir(Tablo 3).

Tablo 3.Ebeveyn ve çocuğun düzenli fiziksel aktivite durumları arasındaki ilişki

Ebeveyn düzenli fiziksel aktivite durumu	Çocuğun düzenli fiziksel aktivite durumu	
	Yapıyor n(%)	Yapmıyor n(%)
Yapıyor	33 (76.7)	5 (8.5)
Yapmıyor	10 (23.3)	54 (91.5)

Ki kare analizi, Φ katsayısı=.697** $p=0.000$

Tablo 4 ebeveynlerin çocuğun BKİ ortalamaları ile çocuğun kilosundan endişe etme durumları arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ile anne BKİ ve baba BKİ değerleri arasında anlamlı bir

ilişki yokken; çocuk BKİ değerleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptandı ($p<0.05$). Çocuk BKİ değeri arttıkça, çocuğun kilosundan endişe etme durumlarının azaldığı söylenebilir (Tablo 4).

Tablo 4. Ebeveynlerin ve çocuğun BKİ ortalamaları ile çocuğun kilosundan endişe durumları arasındaki ilişki

Çocuğun kilosundan endişe etme durumu		
Anne BKİ	$r=-.007$	$p=.944$
Baba BKİ	$r=.055$	$p=.585$
Çocuk BKİ	$r=-.519^{**}$	$p=.000$

Spearman korelasyon analizi ** $p<.01$

Tablo 5 ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ile ebeveyn cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, çocuğun yaşı, cinsiyeti, otizm tanı grubu ve ailenin gelir düzeyi arasında ilişki saptanmadı($p>0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki

Sosyodemografik Özellikler	Çocuğun kilosundan endişe etme durumu				χ^2/p
	Evet		Hayır		
	n	%	n	%	
Ebeveyn Cinsiyeti					$\chi^2=0.76$
Kadın	43	55.1	35	44.9	p=.782
Erkek	14	58.3	10	41.7	
Ebeveyn Yaşı					$\chi^2=0.929$
35 yaş altı	34	52.3	31	47.7	p=.335
35 yaş üstü	23	62.2	14	37.8	
Ebeveyn Eğitim Durumu					$\chi^2=1.217$
İlkokul	12	57.1	9	42.9	p=.749
Ortaokul	11	64.7	6	35.3	
Lise	13	48.1	14	51.9	
Üniversite	21	56.8	26	43.2	
Çocuğunun Yaşı					$\chi^2=2.089$
0-6 yaş	23	65.7	12	34.3	p=.148
7-15 yaş	34	50.7	33	49.3	
Çocuğunun Cinsiyeti					$\chi^2=0.629$
Kız	18	62.1	11	37.9	p=.428
Erkek	39	53.4	34	46.6	
Çocuğunun Otizm Tanı Grubu					$\chi^2=1.050$
Hafif	25	53.2	22	46.8	p=.592
Orta	15	65.2	8	34.8	
Şiddetli	17	53.1	15	46.9	
Ailenin Gelir Düzeyi					$\chi^2=2.297$
Düşük	11	73.3	4	26.7	p=.317
Orta	33	54.1	28	45.9	
İyi	13	50.0	13	50.0	

*Ki Kare analizi

Tablo 6 ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ile çocuk kilo takip-değerlendirme durumları arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ile çocuğunun boy kilosunu takip etme durumları, kendi beden algıları, çocukların ve ebeveynlerin fiziksel aktivite durumları arasında ilişki bulunmazken ($p>0.05$), ebeveynlerin çocuğunun bedenine, kilo artışına, beslenme durumuna ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişki bulundu ($p<0.05$).

Çocuğunu normal kilolu olarak algılayan ebeveynler daha fazla oranda endişeli iken, çocuğunu kilolu/obez olarak algılayan ebeveynlerin endişeli olmadıkları, çocuğunun kilo artışı olmadığını düşünen ebeveynler daha fazla oranda endişeli iken, kilo artışı olan ebeveynlerin endişeli olmadıkları, bununla birlikte çocuğu hiç yemek yemediğini düşünen ebeveynler daha fazla endişeli iken, çok yemek yiyen ebeveynlerin endişeli olmadıkları belirlendi (Tablo 6).

Tablo 6. Ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ile çocuk kilo takip-değerlendirme durumları arasındaki ilişki

Çocuk kilo takip-değerlendirme durumları	Çocuğun kilosundan endişe etme durumu				χ^2/p
	Evet		Hayır		
	n	%	n	%	
Çocuğun boy kilosunu sık sık takip etme durumu					
Evet	19	47.5	21	52.5	$\chi^2=1.875$
Hayır	38	61.3	24	38.7	$p=.171$
Çocuğunun bedenine ilişkin ebeveyn algısı					
Kilolu/obez	1	3.2	30	96.8	$\chi^2=59.262$
Normal	50	87.7	7	12.3	$p=.000^*$
Zayıf	6	42.9	8	57.1	
Çocuğun son zamanlarda kilo artışına ilişkin ebeveyn algısı					
Evet	16	41.0	23	59.0	$\chi^2=5.653$
Hayır	41	65.1	22	34.9	$p=.017^{**}$
Kendi beden algısı					
Normal	43	61.4	27	38.6	$\chi^2=2.784$
Kilolu/Obez	14	43.8	18	56.2	$p=.095$
Çocuğun son zamanlardaki beslenme durumuna ilişkin ebeveyn algısı					
Çok yiyor	11	34.4	21	65.6	$\chi^2=8.749$
Hiç yemiyor	46	65.7	24	34.3	$p=.003^*$
Çocuğun düzenli fiziksel aktivite durumu					
Yapıyor	27	62.8	16	37.2	$\chi^2=1.439$
Yapmıyor	30	50.8	29	49.2	$p=.230$
Ebeveyn düzenli fiziksel aktivite durumu					
Yapıyor	25	65.8	13	34.2	$\chi^2=2.411$
Yapmıyor	32	50.0	32	50.0	$p=.120$

Ki kare analizi, * $p<0.01$ ** $p<0.05$

TARTIŞMA

Ebeveynler, çocuklarında otizm teşhisi ile ilgili sayısız endişe yaşarlar. Bunlar arasında zorlayıcı davranışlar (örn. saldırganlık), sosyal beceride yetersizlik, atipik yeme ve uyku bozukluğu, otizme eşlik eden hastalığın varlığı vb. durumlar ebeveynlerin birincil endişeleri olarak tanımlanmaktadır (18,19,22). Otizimli çocuklarda görülme sıklığı yüksek olan obezite hakkında ise ebeveynlerin endişe düzeyleri çok az araştırılmıştır(12,17-20).Bu araştırmalar ebeveynlerin çocuğun kilosunu ile ilgili endişelerini, çocuğunun diyetinin izlenmesinde ve düzenlenmesinde bir aracı faktör olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte, ebeveyn endişesini etkileyen faktörler veya endişenin ebeveynin çocuğun fiziksel aktivite yönetimini nasıl etkileyebileceği hakkında çok az şey bilinmektedir (20,23). Mevcut çalışmanın amacı, ebeveynlerin otizimli çocukları için obezite algıları ile endişelerini belirlemek ve ilişkili faktörleri ortaya koymaktır.

Araştırma sonuçları, ebeveynlerin obezite endişelerinin olmadığını, çocuğun BKİ değeri arttıkça ebeveynlerin çocuğun kilosunda

endişe etmediğini, büyük çoğunluğunun çocuğunun boy kilosunu takip etmediklerini ve fiziksel aktivite yapmadıklarını, dolayısı ile ebeveynlerin obezitenin farkında olmadıklarını göstermektedir. Bununla birlikte ebeveynler düzenli fiziksel aktivite yapmadıkça çocuklarının da düzenli fiziksel aktivite yapmadıkları söylenebilir. Yapılan benzer çalışmalar ailenin fiziksel aktivite ile ilgili bilgi, tutum, tercihlerinin ve grup katılımlarının çocuğun fiziksel aktive konusundaki tutumunu etkilediğini göstermektedir (24,25,26). Ebeveynlerin farkındalıklarını artırmak amacıyla sağlıklı kilo yönetimi ve fiziksel aktivite programları, uygun beslenme uygulamaları, sağlıklı bir vücut ağırlığı konularını ele alan eğitim programları ile birlikte birincil basamak sağlık hizmetleri çerçevesinde takip ve tedavi müdahalelerini gerektirmektedir.

Bu çalışmada ebeveynlerin %61,8'i son zamanlarda çocuğunda kilo artışı

olmadığını, %68,6'sı çocuğunun hiç yemediğini bildirdi. Bu sonuçlar otizmlili çocukların yeme ve kilo yönetim sorunları olduğunu göstermektedir. Bu sorunlar, otizmlili çocukların gıda seçiciliği ve gıda dokularına aşırı duyarlılık gibi atipik yeme davranışlarından kaynaklı olabilir (13,14). Dolayısıyla ebeveynlerin bu nedenle endişe yaşadıklarını düşünmekteyiz. Benzer çalışmalarda da otizmlili çocukların ebeveynlerinin birincil endişe nedenlerinin çocuklarının atipik yeme davranışları, sağlığı ve gelişimi kaynaklı sorunlar olduğu, obezite ile ilgili endişelerin ise ikinci sırada olduğu vurgulanmaktadır (19,22). Ancak ebeveynlerin obezite endişelerinin yüksek olduğunu vurgulayan çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmalarda çocuğunun kilosundan endişe eden ebeveynlerin çocuğu diyetle sokma, kısıtlayıcı beslenme, ekran süresini kısıtlama, fiziksel aktivite düzeyini artırma davranışlarının da yüksek olduğu kanıtlanmıştır (17,18,20,27). Bu sonuçlar ebeveynlerin obezite endişe düzeylerinin yüksek olmasının sağlık hizmetlerinden yararlanma olasılığını artırması ve ebeveynlerin beslenme müdahale davranışlarını optimal düzeye çıkarması açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla ebeveynlerin kilo endişeleri ve obezite ile ilişkisini araştırarak daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Araştırma sonuçlarına göre çocukların BKİ ortalamalarının normal olduğu, ebeveynlerin BKİ ortalamalarının ise kilolu olmalarına rağmen kendilerini kilolu olarak algılamadıkları saptandı. Ebeveynlerin BKİ ortalamalarının yüksek olmasının otizmlili çocuklarında obezite durumları açısından risk oluşturabileceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar ebeveynlerin BKİ ortalamaları ve beslenme alışkanlıklarının çocukların obezite durumları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (10,18,28). Bu doğrultuda ebeveynlerin alışkanlıkları ve yaşam rutinlerinin düzenlenerek BKİ değerlerinin kontrol altına alınması, otizmlili çocuklarda

obezitenin önlenmesinde en önemli basamaktır (25,29).

Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuğun kilosundan endişe etme durumları ile ebeveyn cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, çocuğun yaşı, cinsiyeti, otizm tanısı grubu ve aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı. Ancak benzer çalışmalarda erkek çocuk sahibi olan ebeveynlerin daha fazla endişeli olduğu (15, 22), benzer başka bir çalışmada ise çocuğun teşhisi, aile geliri, ebeveyn yaşı ve ebeveyn cinsiyetinin ebeveyn kilo endişesini etkilediği saptanmıştır(18). Ebeveyn ve çocuğun sosyodemografik özelliklerinin ebeveynlerin obezite endişeleri üzerine etkisi hakkında özellikle ülkemizde çalışmaya rastlanmamış olup daha fazla konu ile ilgili çalışmaya ihtiyaç vardır. Bu sonuçlar obezite farkındalık ve kilo takip programları ile ilgili eğitim verecek sağlık profesyonellerinin eğitim programlarını hazırlarken ve otizmlili çocukların kilo izlemelerini yaparken dikkate alması ve öncelikleri belirleyebilmesi için yol gösterici olacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre, çocuğunu normal kilolu olarak algılayan, çocuğunun kilo artışı olmadığını düşünen, bununla birlikte çocuğu hiç yemek yemediğini düşünen ebeveynler daha fazla endişeli iken, çocuğunu kilolu/obez olarak algılayan, kilo artışı olduğunu ve çok yemek yediğini düşünen ebeveynlerin endişeli olmadıkları saptandı. Bu sonuç doğrultusunda ebeveynlerin çocuklarının kilolarını doğru algılayamadıkları söylenebilir. Yapılan benzer bir çalışmada annelerin çocuklarının hafif şişman olmasından hoşlandığı ve çocuklarının vücut ağırlıkları konusunda endişelenmediklerini bulmuşlardır (30). Benzer şekilde yapılan diğer çalışmalarda da ailelerin çocuklarının kilo durumlarını yanlış olarak algıladığı, aşırı kilolu olarak belirlenen çocukların, ebeveynleri tarafından normal olarak algılandığı ve çocuğu için bir kilo endişesi taşımadıkları saptanmıştır (31,32). Bu doğrultuda ebeveynlerin kendisinin ve otizmlili çocuklarının kilo durumlarını doğru

yorumlaması, değerlendirmesi ve sık sık takibin yapılması, çocuğunun beslenmesi ile ilgili algı, tutum ve davranışlarının aralıklı olarak değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Çünkü ebeveynler çocuklarının sağlıklı beslenme kilo yönetiminde anahtar role sahiptirler (33,34,35).

Araştırmanın sınırlılıkları: Bu araştırma, Türkiye genelinde otizmlili çocuklarla ilgili iki sosyal medya grubuna üye olan katılımcılar ile yürütülmüş olup sonuçlar bu gruplar ile sınırlıdır. Bu nedenle sonuçlar ülkemizdeki tüm otizmlili çocuk ebeveynlerine genellenemez. Diğer bir sınırlılık ise otizmlili çocukların ebeveynlerinin obezite algı ve endişelerini ölçen bir araç kullanılmamış olmasıdır. Ayrıca araştırmanın verilerinin çevirim içi toplanması nedeniyle çocukların ve ebeveynlerin boy, kiloya ait verilerde ebeveynlerin beyanlarının esas alınmış olması sınırlılığımızdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları, ebeveynlerin otizmlili çocuğunun kilosu hakkında endişelerinin yüksek olmasına rağmen bu endişenin obezite yönünde olmadığı bulundu. Çocukların BKİ ortalamaları arttıkça ve çocuğunu kilolu/obez olarak algılayan, kilo artışı ve çok yiyor olduğunu düşünen ebeveynlerin endişeli olmadıkları saptandı. Ancak OSB'li çocuklarda obezite prevalansı ile ilişkili faktörleri araştırmanın yanı sıra ebeveyn endişelerini daha fazla araştırmak ve ele almak için gelecekteki araştırmalara ihtiyaç vardır. Ebeveynlerin yerine çocukların boy, kilo, BKİ değerlerinin bir sağlık profesyoneli tarafından yapıldığı daha büyük gruplu araştırmaların yapılması önerilmektedir. Sağlık profesyonelleri, ebeveynleri otizmlili çocuklarının fiziksel aktivitesi, kilo alımı, yeme alışkanlıkları ve kilo takibi hakkında sorular sormaya teşvik etmelidir. Ayrıca ebeveynlere sağlıklı bir yaşam tarzını optimize edebilecek ilgili kaynakları sağlamalıdır.

Teşekkür

Çalışmaya katılan tüm ebeveynlere teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek

Yazarlar bu çalışma için herhangi bir finansal destek almamışlardır.

KAYNAKLAR

1. Gürsoy G, Öztürk, S. Otizm spektrum bozukluklarında beslenme yaklaşımı. Aydın Sağlık Dergisi 2019; 5(2): 111-119.
2. Öncel S, Uçar A. Otizm spektrum bozukluğu tedavisinde beslenme yaklaşımları. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 2017; (1-2-3): 179-194.
3. Aydın D, Özgen Z. Çocuklarda otizm spektrum bozukluğu ve erken tanılamada hemşirenin rolü. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2018; 7 (3) : 93-101.
4. WHO 2019, Autism spectrum disorders. WHO, 2021. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/autism-spectrum-disorders> Erişim: 17 Aralık, 2021.
5. Er E. Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere yönelik ulusal eylem planı (2016- 2019). Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı Araştırması. Balgat-Ankara: Grafik Ofset Matbaacılık, 2016. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBolge/files/5w4h6+otizm_eylem_plani_kitap_bakanli_onaylanan.pdf.
6. Rakap S, Birkan B, Kalkan S. Otizm spektrum bozukluğu. Türkiye'de otizm spektrum bozukluğu ve özel eğitim. Ed: Rakap S, Şişli-İstanbul, Tohum Otizm Vakfı, 2017 <https://www.tohumotizm.org.tr/wp-content/uploads/2018/10/tosboe2017.pdf>
7. Yaşar A, Karaaslan Ö. Evaluation of the quality of life and depression in obese children in Yozgat province. Bozok Tıp Dergisi 2018; 8(2): 42-46.
8. Yazar A, Kılıçaslan M, Akın F, Arslan Ş. Obesity frequency of children aged 6-18 years in Konya. Bozok Tıp Dergisi 2019; 9(1): 123-129.
9. Broder-Fingert S, Brazauskas K, Lindgren K, Iannuzzi D, Van Cleave J. Prevalence of overweight and obesity in a large clinical sample of children with autism. Academic Pediatrics 2014; 14(4): 408–414.
10. Dhaliwal KK, Orsso CE, Richard C, Haqq AM, Zwaigenbaum L. Risk factors for unhealthy weight gain and obesity among children with autism spectrum disorder. International Journal Of Molecular Sciences 2019; 20(13): 3285.
11. Healy S, Aigner CJ, Haegele JA. Prevalence of overweight and obesity among us youth with autism spectrum disorder. Autism 2019; 23(4): 1046-1050.
12. Alkazemi D, Rahman A, AlSaad S, Kubow S. Parental perceptions and concerns of weight status in children with autism spectrum disorders in Kuwait. Research in Autism Spectrum Disorders 2016; 22: 1–9.
13. Şengüzel S, Cebeci AN, Ekici B, Gönen İ, Tatlı, B. Impact of eating habits and nutritional status on children with autism spectrum disorder. Journal of Taibah University Medical Sciences 2021; 16(3): 413-421.
14. Shmaya Y, Eilat-Adar S, Leitner Y, Reif S, Gabis LV. Meal time behavior difficulties but not nutritional deficiencies correlate with sensory processing in children with autism spectrum disorder. Research in Developmental Disabilities 2017; 66: 27-33.
15. Suren P, Gunnes N, Roth C, Bresnahan M, Hornig M, Hirtz D. et al. Parental obesity and risk of autism spectrum disorder. Pediatrics 2014; 133 (5): 1128-1138.
16. Curtin C, Jojic M, Bandini LG. Obesity in children with autism spectrum disorder. Harvard Review of Psychiatry 2014; 22(2): 93–103.

17. Moore LC, Harris CV, Bradlyn AS. Exploring the relationship between parental concern and the management of childhood obesity. *Maternal and Child Health Journal* 2011; 16(4): 902–908.
18. Polfuss M, Simpson P, Neff Greenley R, Zhang L, Sawin KJ. Parental feeding behaviors and weight-related concerns in children with special needs. *Western Journal of Nursing Research* 2017; 39(8): 1070–1093.
19. Lawson LM, Bandy M, Kadolph A, Le A, Pettersson S. The descriptive study of concerns of parents of children with ASD and factors related to obesity. *Therapeutic Recreation Journal* 2019; 53(2): 117-131.
20. Tybor DJ, Eliasziw M, Kral T, Segal M, Sherwood NE, Sikich L et al. Parental concern regarding obesity in children with autism spectrum disorder in the United States: National survey of children's health 2016. *Disability and Health Journal* 2019; 12(1): 126-130.
21. Koç N, Bülbül FS, Akıncı N, Yıldız KC, Bölükbaş Ş. Obez çocukların anne /babalarının beden kitle indeksleri beden algılarına etkileri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 2018; (2):11-20.
22. Bonsall A, Thullen M, Stevenson BL, Sohl K. Parental feeding concerns for children with autism spectrum disorder: A family-centered analysis. *OTJR: Occupation, Participation and Health* 2021; 41(3):169-174.
23. Arnell S, Jerlinder K, Lundqvist LO. Parents' perceptions and concerns about physical activity participation among adolescents with autism spectrum disorder. *Autism* 2020;24(8):2243-2255.
24. Ayvazoglu NR, Kozub FM, Butera G, Murray MJ. Determinants and challenges in physical activity participation in families with children with high functioning autism spectrum disorders from a family systems perspective. *Research in Developmental Disabilities* 2015; 47: 93-105.
25. Curtin C, Hyman SL, Boas DD, Hassink S, Broder-Fingert S, Ptomey LT et al. Weight management in primary care for children with autism: Expert recommendations. *Pediatrics* 2020; 145(1): 126-139.
26. Gregor S, Bruni N, Grkinic P, Schwartz L, McDonald A, Thille P et al. Parents' perspectives of physical activity participation among canadian adolescents with autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders* 2018; 48: 53-62.
27. Curtin C, Anderson SE, Must A, Bandini L. The prevalence of obesity in children with autism: a secondary data analysis using nationally representative data from the National Survey of Children's Health. *BMC Pediatrics* 2010;10(1): 1-5.
28. Appak YÇ, Aksoy B, Tinastepe T, Emir B, Berksoy E, Baltalı O ve ark. Obez ve fazla kilolu annelerin çocuklarında obezite sıklığı ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2018; 3(3):35-36.
29. Killian HJ, Pallotto IK, Sweeney BR, Dreyer Gillette ML. Weight management outcomes of youth with autism spectrum disorder seeking treatment from a multidisciplinary team. *Journal of Autism and Developmental Disorders* 2022; 52(2):791-799.
30. Lundahl A, Kidwell KM, Nelson TD. Parental underestimates of child weight: A meta-analysis. *Pediatrics* 2014; 133(3): 689- 703.
31. Esenay Işık F, Yiğit R, Erdoğan S. Turkish mothers perceptions of their children's weight. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing* 2010; 15(2): 144-54.

-
- 32.**Aslan F, Ercan Şahin N. Ebeveynlerin çocuklarının beslenme ve kilo durumlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2017;6(1): 20-8.
- 33.**Büyük ET, Afacan NE. Annelerin kendi kilo algıları çocuklarının beden kitle indekslerini etkiler mi? Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi 2020; 5(2): 152-156.
- 34.**Polat S, Erci B. Psychometric properties of the child feeding scale in turkish mothers. Asian Nursing Research 2010; 4(3): 111-121.
- 35.**Girli A, Özgönenel S, Sarı HA, Ardahan E. Otizmi olan çocukların beslenme durumunun değerlendirilmesi. Çocuk ve Medeniyet 2016;1(1): 87-99.